

Кравчук О.О., Приходько Ю.П.

ПОНЯТТЯ СУДОВОЇ БАЛІСТИКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗБРОЄЗНАВСТВА

На сьогоднішній день судова балістика сформувалась як галузь науки криміналістики, а тому має свій предмет, методи, завдання. Судова балістика є теоретичною і методологічною основою експертизи вогнепальної зброї і набоїв. У процесі проведення досліджень застосовуються не тільки методи й прийоми судової балістики, а й залучаються знання з інших наук.

Розвиток судової балістики ґрунтувався на принципах, які були результатом праці багатьох науковців-криміналістів протягом десятків років. Ці принципи й стали теоретичною основою стійкого фундаменту сучасної судової балістики. Судова балістика включає технічні відомості, які належать до вогнепальної зброї, боєприпасів і слідів їх застосування; розробляє рекомендації щодо застосування методів і засобів виявлення цих об'єктів, їх вилучення і дослідження з метою встановлення обставин, які набувають суттєвого значення для розслідування кримінальних правопорушень. Науковими основами формування судової балістики є як положення загальної балістики, так і відомості зі спеціальних військових наук (матеріальна частина зброї, конструювання зброї) та інших споріднених галузей знань. Основними її розділами є зовнішня і внутрішня балістика. Таким чином, до наукових основ судової балістики належать також і система знань про процес пострілу, а також закономірності утворення слідів пострілу на кулях, гільзах і перепонах. Зовнішня балістика досліджує дії основного і додаткових факторів пострілу. Це означає, що зовнішня балістика досліджує рух снарядів, куль, шроту після зупинення їх силової взаємодії зі стволом зброї, а також фактори, які впливають на цей рух. Внутрішня балістика вивчає рух снарядів, куль, шроту у каналі ствола зброї під впливом порохових газів, а також інших процесів, які відбуваються при пострілі в каналі ствола. Вищевикладене дозволяє зробити висновки, що внутрішня балістика починається з наколювання бойка капсуля, від чого виникає вибуховий запал ініціюючого складу.

Судова балістика – це умовна назва частини криміналістичної техніки. Вона використовує знання, насамперед, зброєзнавства, трасології, власне, самої балістики, а також судової медицини.

У судовій балістиці здобутки зброєзнавства застосовуються у процесі проведення класифікаційних, діагностичних досліджень, досягнення трасології – ідентифікаційних досліджень, балістики та судової медицини – ситуаційних досліджень.

На нашу думку, більш повним є таке визначення: судова балістика – це галузь криміналістичної техніки, що вивчає закономірності відображення й одержання інформації про походження та застосування (використання) вогнепальної зброї, набоїв до неї (та їх елементів), слідів їх застосування (використання) та розробляє технічні прийоми, методи й засоби виявлення, фіксації, вилучення, зберігання та дослідження названих об'єктів для розслідування кримінальних правопорушень.

Таким чином, предметом судово-балістичної експертизи є інформація, одержувана особою, яка володіє спеціальними знаннями, у результаті дослідження наданих слідчим (судом) вогнепальної зброї, боєприпасів, прострелених предметів, експериментальних зразків, сировини, інструментів та ін. для встановлення слідчим (судом) фактів, що мають доказове значення й стосуються обставин застосування (використання), виготовлення, зберігання вогнепальної зброї, боєприпасів, а також встановлення тотожності зброї за слідами на снарядах, гільзах і джерелах походження боєприпасів.

Криміналістичне зброєзнавство – поняття видове, що містить декілька самостійних класів зброї. Базисом для класифікації є характер об'єктів, що підлягають віднесенню до зброї, а також основна мета її використання (призначення).

Норми чинного законодавства України не містять одноманітного тлумачення поняття «зброя». У зміст зазначеного поняття представники різних галузей знань вносять своє специфічне розуміння, наділяючи це поняття певним змістом, що зумовлений, насамперед, метою та завданнями вивчення зброї з позицій конкретної галузі знань.

Криміналістичне зброєзнавство як галузь криміналістичної техніки становить систему наукових положень і відповідних техніко-криміналістичних засобів, методів і прийомів, що використовуються для збирання та дослідження зброї, вибухових пристроїв, вибухівки і слідів їх застосування з метою розслідування кримінальних правопорушень, установлення істини в провадженні.

За такого трактування цієї галузі її складовою стає криміналістична (судова) балістика. Криміналістична (судова) балістика становить систему наукових положень і відповідних техніко-криміналістичних засобів, методів і прийомів, використовуваних для збирання й дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування з метою розслідування кримінальних правопорушень, установлення істини у кримінальному провадженні.

Таким чином, наукові засади криміналістичного зброєзнавства (включно з науковими засадами криміналістичної балістики) становлять дані загальної балістики, військових, технічних наук, хімії, інших природничих і технічних наук, що стосуються поняття, ознак, конструкції зброї, вибухових пристроїв, складу і властивостей вибухівки тощо. До таких також належать дані окремих криміналістичних теорій і вчень: криміналістичної ідентифікації, встановлення групової належності, криміналістичної діагностики, відносно механізму слідоутворення та інших; деяких галузей криміналістичної техніки (зокрема, криміналістичної фотографії, трасології тощо).

Список використаних джерел

1. Біленчук П.Д. Судова балістика як галузь криміналістичної техніки / П.Д. Біленчук // Судово-балістичні дослідження та суміжні галузі знань : тези наукових доповідей та повідомлень Першого міжнародного науково-практичного семінару. – К. : ННПСК КНУВС, 2009. – С. 14-17.

2. Криміналістика: [підруч. для слухачів, ад'юнктів, викладачів вузів

системи МВС України] / П.Д. Біленчук, О.П. Дубовий, М.В. Салтевський; за ред. акад. П.Д. Біленчука. – К. : АТКА, 1998. – 416 с.

3. Тихонов Е.Н. Судебно-баллистическая экспертиза: учеб. пособие / Е.Н. Тихонов. – Барнаул, 1991. – 96 с.

4. Сулява О.Ф. Наукові, правові, організаційні основи та завдання судово-балістичної експертизи: лекція / О.Ф. Сулява, А.В. Кофанов. – К.: НАВСУ, 2000. – 34 с.

5. Кофанов А.В. Методологія судово-балістичної методики: монографія / А.В. Кофанов, Т.В. Михальчук. – К.: Три К, 2011. – 440 с. – (Серія «Зброєзнавство і мисливство»).

Крижна В.В.

ПРИНЦИПИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.

ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Відповідно до принципів проведення експертизи, а також згідно зі ст. 3 Закону України «Про судову експертизу», експертиза здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

У Конституції України послідовно обґрунтовується принцип законності (ст. 129 Конституції) як невід'ємний елемент демократичної правової держави. Суть цього принципу полягає у тому, що, по-перше, повинні правильно застосовуватися норми права; по-друге, вся діяльність підпорядкована чинному законодавству і здійснюється у визначеній законом формі.

Суть принципу об'єктивності полягає в тому, що під час проведення експертизи повинні бути використані всі передбачені законом заходи для всебічного, повного й об'єктивного дослідження.

З метою дотримання цього принципу в Законі України «Про судову експертизу» зазначено, що основним обов'язком експерта є проведення всебічного, повного дослідження і дача обґрунтованого й об'єктивного висновку. Однак, для того, щоб експерт дав повний, кваліфікований і об'єктивний висновок, йому, насамперед, потрібно забезпечити повну незалежність при його складанні. Саме завдяки незалежності і незацікавленості експерта можна говорити про об'єктивність висновку. У статті 4 Закону України «Про судову експертизу» розкриваються основні гарантії незалежності судового експерта і правильності його висновку.

Стосовно організації судово-експертної діяльності потрібно зазначити, що організація – це побудова, впорядкування певного процесу, явища тощо. Організація передбачає встановлення певних правил, принципів, за якими має відбуватись той чи інший процес. Без відповідної організації неможливе існування суспільства в цілому та його частин зокрема [1, с. 73].

Ця потреба реалізується у відповідних нормативно-правових актах, які ухвалюються державними органами, що мають на це повноваження. В Україні до таких органів належать Верховна Рада України, Міністерство юстиції, Міністерство внутрішніх справ, Служба безпеки та інші.

Судово-експертну діяльність в Україні здійснюють державні